

Annales
Instituti
Archeologici

Godišnjak
Instituta za
arheologiju

XX - 2024

UDK 902/904
ISSN: 1848 6363

Glavna i odgovorna urednica / Editor in chief
Katarina Botić

Tehnički urednici / Technical editors
Katarina Botić
Marko Dizdar

Uredništvo / Editorial board
Marko Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Hrvoje Kalafatić, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Ana Konestra, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Siniša Krznar, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Andreja Kudelić, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Bartul Šiljeg, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Asja Tonc, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Marina Ugarković, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Mario Gavranović, Austrian Archaeological Institute, Austrian Academy of Sciences, Vienna, Austria
Boštjan Laharnar, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana, Slovenija
Alenka Tomaž, Fakulteta za humanistične studije, Univerza na Primorskem, Koper, Slovenija
Vesna Bikić, Arheološki institut, Beograd, Srbija
Perica Špehar, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija
Miklós Takács, BTK Institute of Archaeology, Research Centre for the Humanities ELKH, Budapest, Hungary

Izdavački savjet / Editorial committee
Juraj Belaj, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Saša Kovačević, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Goranka Lipovac Vrkljan, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Daria Ložnjak Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Branka Migotti, Zagreb, Hrvatska
Ivana Ožanić Roguljić, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Ante Rendić-Miočević, Zagreb, Hrvatska
Tajana Sekelj Ivančan, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Tihomila Težak-Gregl, Zagreb, Hrvatska
Tatjana Tkalčec, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska
Željko Tomičić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska
Ante Uglešić, Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju, Zadar, Hrvatska
Snježana Vrdoljak, Institut za arheologiju, Zagreb, Hrvatska

Prijevod na engleski / English translation
Marko Maras i autori

Lektura / Language editor
Katarina Botić i autori (hrvatski jezik/Croatian)
Marko Maras (engleski jezik/English)

Nakladnik / Publisher
Institut za Arheologiju
Institute of Archaeology

Adresa uredništva / Editor's office address
Institut za arheologiju
/ Institute of Archaeology
Jurjevska ulica 15
HR-10000 Zagreb
tel 385 (0) 1 615 0250
fax 385 (0) 1 605 5806
e-mail: iarh@iarh.hr
web: http://www.iarh.hr

Dizajn / Design
Umjetnička organizacija OAZA

Korektura / Proofreaders
Katarina Botić

Računalni slog / Layout
Hrvoje Jambrek

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indekse: Clarivate Analytics services – Emerging Sources Citation Index, SciVerse Scopus – Elsevier, Amsterdam. / Annales Instituti Archaeologici are included in the indexes: Clarivate Analytics services – Emerging Sources Citation Index, SciVerse Scopus – Elsevier, Amsterdam.

Izrađeno uz financijsku potporu Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske. / Made with the financial support of the Ministry of Science, Education and Youth of the Republic of Croatia.

E-izdanja. Publikacija je dostupna u digitalnom obliku i otvorenom pristupu na <https://hrcak.srce.hr/en/aia> / E-edition. The publication is available in digital and open access form at <https://hrcak.srce.hr/en/aia>

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom. / This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence.

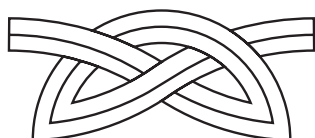
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

DOI 10.33254

Annales
Instituti
Archeologici

Godišnjak
Instituta za
arheologiju

SADRŽAJ – CONTENTS

6

Uvodna riječ
Introduction

Prethodna priopćenja Preliminary reports

9–24

Andreja Kudelić
Damir Kliškić
Natali Neral
Mia Marijan

Sirovina, tehnike i upotreba brončanodobne lončarije s nalazišta Dugiš u Otoku kod Sinja
Raw materials, techniques, and use of Bronze Age pottery from Dugiš site in Otok near Sinj

25–33

Marinko Tomasović †

Arhajski i početni faroški proizvodni tip Korint B amfore s gradinskog lokaliteta Sveti Petar u Makarskoj
The Archaic and early Pharos production type of Corinthian B amphora from the hillfort site of Sveti Petar in Makarska

34–53

Domagoj Perkić
Marko Dizdar
Hrvoje Potrebica

Rezultati istraživanja nalazišta Zakotorac – Gomile 2021. godine
Results of the 2021 excavations at the Zakotorac – Gomile site

54–64

Tomislav Bilić
Ivan Mirnik
Hrvoje Potrebica

Posthumous drachm of Alexander III from Kaptol – Gradca (south-central Pannonia)
Posthumno kovana drahma Aleksandra III. s lokaliteta Kaptol – Gradca (središnja južna Panonija)

65–78

Hrvoje Potrebica
Ivana Ožanić Roguljić
Sanda Hančević
Marta Kalebota

Lumbarda – Sutivan, nalaz keramike tipa Crecchio
Lumbarda – Sutivan, Crecchio-type pottery find

79–106

Pio Domines Peter
Ana Konestra

Arheološki nalazi s položaja ulica Mile Magdića 8 u Senju i nove spoznaje o topografiji kasnoantičkog i srednjovjekovnog Senja
Archaeological finds from the site at Mile Magdića Street 8 in Senj and new insights into the topography of late Roman and medieval Senj

107–125

Igor Kulenović

Arheologija krajolika Novaljskog polja
Archaeology of the landscape of Novaljsko Polje

126–151

Ana Konestra

O još jednom srednjovjekovnom groblju Vinodola: prvi podaci s istraživanja lokaliteta Bribir – Štale
Another medieval cemetery in Vinodol: first data from the Bribir – Štale excavations

152–164

Tatjana Tkalčec
Ivan Valent

Novootkriveno visinsko gradište Lepavina – Gradina i memorija o kaštelu Vina
The newly discovered hilltop site of Lepavina – Gradina and the memory of the kaštel Vina

165–180

Pio Domines Peter

Karakterizacija suhozidnog krajolika brda Mačjak kod Prtljuga (otok Ugljan)
Characterizing the dry stone walled landscape of Mačjak Hill near Prtljug (Island of Ugljan)

Pregledni radovi Review articles

181–193

Snježana Vrdoljak

Zoomorfna figura iz kasnobrončanodobnog naselja Kalnik – Igrišče

Zoomorphic figurine from the Late Bronze Age settlement of Kalnik – Igrišče

194–217

Šiniša Krznar

Željko Krnčević

Kristina Turkalj

Luguše i Eraci – dva ranosrednjovjekovna groblja na rubu Danilskog polja

Luguše and Eraci – two early medieval cemeteries on the edge of Danilsko Polje

Kratko priopćenje Short communication

218–224

Juraj Belaj

Tea Kokotović

Sebastijan Stingl

Arheološka istraživanja lokaliteta Gradišče kod Margečana 2023. godine

Archaeological excavations of the Gradišče site near Margečan in 2023

225–228

Upute autorima

Guidelines for Contributors

Dvadeset godina časopisa Annales Instituti Archaeologici Twenty years of the Annales Instituti Archaeologici journal

Nakon ratnih razaranja zadnjeg desetljeća 20. stoljeća, započela su veća ulaganja u infrastrukturnu izgradnju, posebno većih prometnica, čime je započelo razdoblje velikih zaštitnih arheoloških istraživanja. Paralelno je započelo znatnije ulaganje u razvoj kulture i znanosti, te posljedično i jačanje djelatnost Instituta za arheologiju. Vrlo brzo se javila ideja o objedinjavanju kraćih godišnjih izvješća terenskih istraživanja Instituta u jednu publikaciju, no format znanstvenog časopisa Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu nije odgovarao takvim potrebama. Stoga je 2005. godine utemeljen novi časopis pod nazivom Annales Instituti Archaeologici – AIA (Godišnjak Instituta za arheologiju) koji od samog početka izlazi jednom godišnje (jedan volumen, jedan broj).

Prvi volumen časopisa (I/2005) izdan je 2005. godine i objedinio je 13 radova. Osim tiskanog izdanja (ISSN 1845-4046), časopis je vrlo brzo počeo izlaziti i u elektroničkom izdanju (ISSN 1848-6363) na centralnom portalu znanstvenih i stručnih časopisa Hrčak (<https://hrcak.srce.hr/aia>). Radovi u idućem volumenu (II/2006) bili su recenzirani, no ta praksa nije nastavljena. Do volumena VIII/2012 časopis je izlazio u oba formata, ali je zbog nedostatka sredstava do danas zadržano samo elektroničko izdanje. Od volumena X/2014 do XVII/2021 u časopisu je objavljivana i ostala djelatnost Instituta koja je od 2022. godine izdvojena u posebno godišnje izvješće

Following the war-ravaged final decade of the 20th century, substantial investments were initiated in the construction of infrastructure, particularly in major roads, thereby initiating a period of extensive rescue archaeological research. Simultaneously, significant investments were initiated in the advancement of culture and science, resulting in the enhancement of the Institute of Archaeology's activities. The idea of combining the Institute's shorter annual field research reports into one publication quickly emerged, but the format of the scientific journal Prilozi Instituta za arheologija in Zagreb did not meet such needs. As a result, in 2005, a new journal was founded under the name Annales Instituti Archaeologici – AIA (Annual of the Institute of Archaeology), which has been published annually (one volume, one issue) since its inception. The first volume of the journal (I/2005) was published in 2005 and included 13 papers. In addition to the printed edition (ISSN 1845-4046), the journal soon commenced publication in electronic format (ISSN 1848-6363) on the central portal for scientific and professional journals Hrčak (<https://hrcak.srce.hr/aia>). The papers in the next volume (II/2006) were peer-reviewed, however, this practice was not continued. Until volume VIII/2012, the journal was published in both formats, but due to lack of funds, only the electronic edition has been retained to this day. From volumes X/2014 to XVII/2021, the journal

Instituta dostupno na mrežnoj stranici (<https://www.iarh.hr/hr/institut/godisnje-izvjesce-instituta/>).

Posustajanjem velikih infrastrukturnih radova, sve jačim tržišnim natjecanjem te promjenom sustava financiranja znanstvene djelatnosti, dugogodišnja forma terenskih izvješća više nije bila pogodna za objavljivanje aktivnosti koje su provodene u sklopu pojedinih znanstvenih projekata, pa je u časopis uvedeno više promjena. Umjesto objava isključivo terenskih izvješća djelatnika Instituta, 2020. godine uveden je recenzentski postupak te je časopis počeo objavljivati sve kategorije radova, osim izvornih znanstvenih, otvarajući se pri tome širem krugu autora. Uvedena je forma proširenog sažetka na stranom jeziku kako bi međunarodna vidljivost radova bila što veća, a zadržana je objava na hrvatskom jeziku, te uvedena mogućnost objave radova na stranom jeziku za strane autore uz prošireni sažetak na hrvatskom jeziku. Zatim je 2021. (Vol. XVII) izmijenjen dizajn naslovnice, a 2022. godine (Vol. XVII) i unutrašnji izgled časopisa. Od volumena XIX/2023 za sve znanstvene radove uvedeno je korištenje doi identifikatora (10.33254/aia). Uvođenjem ovih promjena i podizanjem kvalitete radova, časopis je stekao uvjete za indeksiranje u međunarodnim bazama (Web of Science i Scopus).

U dvadeset godina izlaženja, časopis je vodilo troje glavnih urednika: Željko Tomičić (Vol. I/2005 – VIII/2012), Marko Dizdar (Vol. XIX/2013 – XVI/2020) i Katarina Botić (od Vol. XVII/2021).

Dinamičnost promjena u sadržaju i uredničkoj politici časopisa u stopu je pratila razvoj u znanosti, visokom obrazovanju, kulturi i društvu općenito. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine stvoreni su uvjeti stabilnijeg financiranja znanstvene djelatnosti, time i izmještanja fokusa sa stručnih na znanstvene teme. No, tek su događaji 2020. godine, obilježene pandemijom koronavirusa i potresima, potaknuli bržu transformaciju sadržaja časopisa i uredničke politike. Društvene promjene koje su uslijedile 2023. godine već nagovještaju smjer daljnjeg razvoja časopisa, ali to ostavljamo za iduće brojeve.

also published other activities of the Institute, which from 2022 have been separated into a special annual report of the Institute available on the website (<https://www.iarh.hr/hr/institut/godisnje-izvjesce-instituta/>).

With the slowing down of large-scale infrastructure works, increasing market competition, and changes in the system of financing scientific activities, the long-standing form of field reports was no longer suitable for publishing activities carried out as part of individual scientific projects, so several changes were introduced to the journal. Instead of publishing only field reports by Institute employees, in 2020 a peer-review process was introduced and the journal began publishing all categories of papers, except for original scientific papers, opening up to a wider circle of authors. The form of an extended abstract in a foreign language was introduced to increase the international visibility of the papers, while publication in Croatian was retained, and the possibility of publishing papers in a foreign language for foreign authors with an extended abstract in Croatian was introduced. Then, in 2021 (Vol. XVII), the cover design was changed, and in 2022 (Vol. XVII) the internal layout of the journal followed. From volume XIX/2023, the use of DOI identifier (10.33254/aia) was introduced for all scientific papers. By introducing these changes and improving the quality of the papers, the journal has gained the conditions for indexing in international databases (Web of Science and Scopus).

In its twenty years of publication, the journal has been led by three editors-in-chief: Željko Tomičić (Vol. I/2005 – VIII/2012), Marko Dizdar (Vol. XIX/2013 – XVI/2020) and Katarina Botić (from Vol. XVII/2021).

The dynamics of changes in the journal's content and editorial policy have kept pace with developments in science, higher education, culture and society in general. The accession of the Republic of Croatia to the European Union in 2013 created conditions for more stable financing of scientific activities, thus shifting the focus from professional to scientific topics. However, it was only the events of 2020, marked by the coronavirus pandemic and earthquakes, that prompted a more rapid transformation of the journal's content

Na kraju, bez autora, a posebno anonimnih recenzenata koji uvijek spremno odvajaju svoje vrijeme, kvaliteta sadržaja i opstanak časopisa Annales Instituti Archaeologici ne bi bili mogući. Zato svima hvala na uloženom trudu.

Katarina Botić

and editorial policy. The social changes that followed in 2023 already hint at the direction of the journal's further development, but we will leave that for future issues.

Finally, without the authors, and especially the anonymous reviewers who always willingly give of their time, the quality of the content and the survival of the journal Annales Instituti Archaeologici would not be possible. Therefore, thank you all for your hard work.

Dosadašnji brojevi časopisa Annales Instituti Archaeologici / Previous issues of the journal Annales Instituti Archaeologici

Godina izdanja / Year of publication	Godište broja / Year of issue	Broj (volumen) / Number (volume)	Format izdanja / Publication format	Ukupan broj radova / Total number of papers	Ukupan broj stranica / Total number of pages
2006	2005	I	tiskano i elektroničko / printed and electronic	13	86
2007	2006	II	tiskano i elektroničko / printed and electronic	18	101
2007	2007	III	tiskano i elektroničko / printed and electronic	19	98
2009	2008	IV	tiskano i elektroničko / printed and electronic	21	115
2010	2009	V	tiskano i elektroničko / printed and electronic	31	150
2011	2011	VI	tiskano i elektroničko / printed and electronic	22	121
2012	2011	VII	tiskano i elektroničko / printed and electronic	26	121
2013	2012	VIII	tiskano i elektroničko / printed and electronic	26	156
2013	2013	IX	elektroničko / electronic	27	194
2014	2014	X	elektroničko / electronic	35	215 (228)
2015	2015	XI	elektroničko / electronic	25	141 (148)
2016	2016	XII	elektroničko / electronic	36	222 (234)
2017	2017	XIII	elektroničko / electronic	29	181 (190)
2018	2018	XIV	elektroničko / electronic	24	160 (173)
2019	2019	XV	elektroničko / electronic	28	238 (251)
2020	2020	XVI	elektroničko / electronic	23	301 (314)
2021	2021	XVII	elektroničko / electronic	24	258 (268)
2022	2022	XVIII	elektroničko / electronic	16	222
2023	2023	XIX	elektroničko / electronic	11	151

Lumbarda – Sutivan, nalaz keramike tipa Crecchio

Lumbarda – Sutivan, Crecchio-type pottery find

Prethodno priopćenje >
Antička arheologija
Preliminary report >
Roman archaeology

Hrvoje Potrebića¹
Ivana Ožanić Roguljić²
Sanda Hančević³
Marta Kalebota⁴

(1) Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za arheologiju
I. Lučića 3
HR-10000 Zagreb
hpotrebi@ffzg.hr
ORCID: 0000-0002-5474-4254

(2) Institut za arheologiju
Jurjevska ulica 15
HR-10000 Zagreb
iozanic@iarh.hr
ORCID: 0000-0002-0140-8011

(3) Lumbarda 203
HR-20263 Lumbarda

(4) Arheološki muzej Split
Zrinsko-Frankopanska 25
HR-21000 Split
mkalebota1@gmail.com

Primljeno Received 26. 09. 2024.
Prihvaćeno Accepted 27. 12. 2024.
doi.org/10.33254/aia.20.1.5

Ključne riječi: Korčula, Lumbarda, kasna antika, keramika tipa Crecchio, naselje

Key words: Korčula, Lumbarda, late antiquity, Crecchio-type pottery, settlement

Mjesto Lumbarda na otoku Korčuli najpoznatije je arheološkim nalazom tzv. „Lumbarajske psefizme”, otkrivenom u cisterni na poluotoku Koludrtu. Iako ovaj važan nalaz često privlači pažnju, postoje i drugi značajni arheološki nalazi antičkog doba koji doprinose razumijevanju naseljavanja na ovom dijelu otoka Korčule. Šire područje oko današnjeg lumbarajskog groblja nosi naziv Sutivan, koji je izvedenica od Sveti Ivan. Riječ je o prostoru između mora i okolnih brežuljaka, s pogledom na jadransku obalu i obližnje otoke, smještenom na ulazu u Lumbardu i neposredno uz moderno groblje. Na zapadnom dijelu Sutivana, provedena su istraživanja 1999. godine te od 2007. do 2011. godine. Arheološki iznimno bogat predio omogućuje praćenje tragova života još od prapovijesnih vremena. Ovom prilikom predstavljamo pregled arheoloških rezultata te iako su keramički nalazi još uvijek u fazi obrade, želimo iskoristiti priliku da se posebno osvrnemo na vrč tipa Crecchio. Ovi rijetki primjerci imaju veliki značaj za razumijevanje trgovinskih i kulturnih veza u to vrijeme.

The town of Lumbarda on the island of Korčula is renowned for the archaeological find of the so-called „Lumbarda Psephisma”, discovered in a cistern on the Koludrt peninsula. While this important find often draws attention, there are other significant archaeological remains from antiquity that contribute to understanding the settlement of this part of the island of Korčula. The broader area around today’s Lumbarda cemetery is known as Sutivan, a name derived from Saint John. It is a location situated between the sea and the surrounding hills, offering views of the Adriatic coast and nearby islands, located at the entrance to Lumbarda and adjacent to the modern cemetery. In the western part of Sutivan, excavations were conducted in 1999 and again from 2007 to 2011. This exceptionally rich archaeological area allows for the tracing of life from prehistoric times. On this occasion, we present an overview of the archaeological findings, and although the ceramic artifacts are still being processed, we wish to take the opportunity to highlight the Crecchio-type jug in particular. These rare specimens are of great significance for understanding trade and cultural connections of that period.

Copyright © Autor(i)
The Author(s) 2024

Open Access This work is distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. Open Access Ovaj rad dijeli se prema odredbama i uvjetima licence Creative Commons Attribution 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), koja dopušta neograničenu ponovnu upotrebu, dijeljenje i reprodukciju u bilo kojem mediju, pod uvjetom da je izvorno djelo ispravno citirano.

Uvod

Premda je Lumbarda na otoku Korčula u arheologiji bila opće poznata upravo zbog Lumbarajske psefizme, donedavno je bilo malo iskopavanja u Lumbardi i njenoj okolici. U literaturi postoji podatak da je 1952. godine ekipa Grge Novaka istražila jedan grob grčkog tipa u Lumbardi nakon što je lokalno stanovništvo devastiralo tri slična groba (Novak 1954: 41–58). Duje Rendić-Miočević 1968. je istraživao cisternu na Koludrtu nakon pronalaska novih ulomaka psefizme. Prema podacima iz arhive Instituta za arheologiju te godine napravljena je i manja sonda (sl. 1–2) na prostoru Sutivana (Rendić-Miočević 1970: 31–40; Potrebica et al. 2022: 111–112; Potrebica, Hančević 2024: 8). Nakon toga, preko trideset godina nisu poduzeta druga arheološka istraživanja na prostoru Lumbarde.

Arheološko istraživanje na nalazištu Sutivan počelo je 1999. godine kao rezultat inicijative Općine Lumbarda na čelu s tadašnjim načelnikom Nedeljkom Lipanovićem. Tim je vodio dr. sc. Miroslav Katić, članovi tima su bili prof. dr. sc. Hrvoje Potrebica, Sanda Hančević, dipl. arh, prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić i dr. sc. Marko Dizdar. Preliminarnim pregledom terena koji je uključivao i mikro sondiranje na tri mjesta i proučavanje dostupnih podataka o arheologiji Lumbarde, tim je pažnju usmjerio prema Koludrtu. Jedina dostupna parcela na kojoj su imovinsko-pravni odnosi dopuštali istraživanje bila je na lokalitetu Sutivan, na južnoj strani Koludrta uz samu ogradu suvremenog groblja, na katastarskoj čestici 1818/2. Upravo zbog toga, prvo iskopavanje je obavljeno na toj lokaciji. Nakon dužeg prekida u kontinuitetu do kojeg je došlo iz niza razloga,

istraživanja su nastavljena 2007. i provedena su još 2008. i 2010. uz manji zahvat 2011. godine u organizaciji Centra za prapovijesna istraživanja, a pod vodstvom Hrvoja Potrebice i Sande Hančević (Potrebica, Hančević 2008a; 2008b: 44; 2024: 8–14; Hančević 2011; 2012). Obradu keramičkog materijala vrše dr. sc. Ivana Ožanić Roguljić i Sanda Hančević. Ovom prilikom osvrćemo se na nalaz keramičkog vrča tzv. *tipo Chreccio*. Riječ je o proizvodnji stolne keramike koja se na prostoru hrvatskog dijela istočnog Jadrana zasad rijetko pronalazi. Iskorištavamo ovu priliku kako bismo skrenuli pažnju na tip posuđa za koje možemo posumnjati da je i češće prisutno na istočnom dijelu Jadrana.

Arheološki kontekst

Prapovijesno doba na ovom dijelu Korčule započinje u neolitiku. Prvi neolitički artefakti otkriveni su tijekom sondiranja Jakasove špilje (Petrić 2004: 198–199). Novo otkriveno neolitičko naselje u uvali Soline dodatno je istaknulo važnost tog razdoblja na otoku (Parica 2021: 40–45; 2023: 110–114). Trenutno se istražuje gomila na poluotoku Krmača, koja datira iz razdoblja oko 15. st. pr. Kr. (Potrebica, Hančević 2024: 8–9).

Najpoznatiji arheološki nalaz iz Lumbarde, Lumbarajska psefizma, prema sadašnjim saznanjima datira je u drugu polovicu 4. i početak 3. st. pr. Kr. U isto razdoblje smještaju se i slučajni nalazi s područja Koludrta i Sutivana, kao i nalazi iz istraživanja koje su na tom prostoru proveli G. Novak i D. Rendić-Miočević (Novak 1954; Rendić-Miočević 1970). U ove kronološke okvire uklapa se i

Sl. 1 Istraživanja A. i D. Rendića-Miočevića 1968. godine na lokalitetu Sutivan (autor nepoznat; arhiva Instituta za arheologiju, inv. br. D-1257)
Fig. 1 Research by A. and D. Rendić-Miočević in 1968 at the Sutivan site (author unknown; archive of the Institute of Archaeology, inv. no. D-1257)

Sl. 2 Istraživanja A. i D. Rendića-Miočevića 1968. godine na lokalitetu Sutivan (autor nepoznat; arhiva Instituta za arheologiju, inv. br. D-1257)
Fig. 2 Research by A. and D. Rendić-Miočević in 1968 at the Sutivan site (author unknown; archive of the Institute of Archaeology, inv. no. D-1257)

helenistička cisterna na Koludrtu, koju je proteklih godina u potpunosti istražio tim pod vodstvom dr. sc. Hrvoja Potrebeice, zajedno s ostalim pokretnim materijalom iz terenskih pregleda i istraživanja provedenih na drugim lokacijama na Koludrtu (Potrebica et al. 2022). Trenutna hipoteza sugerira da je grčka naseobina zauzimala sjeverni dio poluotoka Koludrta, dok se nekropola nalazila u udolini i na padini južno od Koludrta, nasuprot lokalitetu Sutivan (Potrebica, Hančević 2024: 8–10).

Iako antički izvori govore o uništenju lokalne populacije na otocima Korčuli i Mljetu tijekom Oktavijanovih vojnih pohoda u 1. st. pr. Kr., u Lumbarajskom polju na području Lumbarde nalazimo ostatke prostrane vile, čiji je barem jedan dio građen tehnikom poznatom kao *opus reticulatum*. Tehnika gradnje *opus reticulatum* bila je izuzetno skupa i zahtjevna, pa je stoga rijetko korištena. Vila iz Lumbarajskog polja je lijep primjer ove tehnike na istočnoj obali Jadrana, a vjerojatno je pripadala osobi koja je bila vlasnik cijelog Lumbarajskog polja, a možda i šireg područja, na samom početku nove ere (Zaninović 1968: 360–361; Radić 2001: 40; Borzić 2010: 31; Fileš, Spaniček 2022: 209–216).

Među slučajnim nalazima iz rimskog razdoblja, koji su relativno česti na prostoru Lumbarde, izdvaja se vjerojatno kremacijski rimski grob iz 2. stoljeća (s kovanicom Faustine Starije), pronađen tijekom izgradnje na istočnim obroncima Koludrta. U rimsko doba možemo datirati nastanak termalnog kompleksa koji je 2001. godine sondirao M. Katić.

Kompleks se sastoji od dvije piscine, odvodnog kanala i bunara. Pokretni nalazi, osobito keramika, ukazuju na to da je ovaj prostor bio intenzivno korišten tijekom kasne antike. Nažalost, istraživanja su prekinuta nakon 2001. godine i nikada nisu nastavljena, pa trenutno nemamo detaljnije podatke o kontekstu (Potrebica, Hančević 2024: 8).

Povijest i značenje toponima Sutivan

Toponim Sutivan se odnosi na prostor današnjeg lumbarajskog groblja, u prošlosti se odnosio i na područje južno od ceste Lumbarde – Korčula, poznato u lokalnoj tradiciji kao stari Sutivan (karta 1). F. Radić bilježi brojne slučajne nalaze otkrivene tijekom poljoprivrednih i građevinskih radova na Sutivanu, uključujući kosturne i paljevinske grobove, keramiku, staklo i novac. Ovi nalazi sugeriraju da je antičko groblje već u to doba bilo značajno oštećeno (Radić 1887: 10–12).

Osim grobova, F. Radić spominje i ostatke zidova te prostranu podnicu ispod koje su se navodno nalazile prostorije (Radić 1887: 10–19). O antičkim starinama na Sutivanu pisao je i Andrija Alibranti (Alibranti 1886: 121–123). Arheološko nalazište dobilo je ime po crkvi sv. Ivana, koja se u Lumbaradi spominje još 1388. godine i opisuje već u ruševinama. Prema pisanju korčulanskog povjesničara Paulinija, uz ovu staru crkvu nalazio

Karta 1 Položaj lokaliteta Sutivan (crveno) i helenističke cisterne (žuto) (izvor: Google Earth, Image © 2024 Airbus; obradila: M. Kalebota; Potrebeica, Hančević 2024: 10)

Map 1 Location of the Sutivan site (red) and the Hellenistic cistern (yellow) (source: Google Earth, Image © 2024 Airbus; processed by: M. Kalebota; Potrebeica, Hančević 2024: 10)

Karta 2 Topografska karta s ucrtanim položajem lokaliteta (crveno) (izvor: TK 1 : 25 000, Geoportal DGU; izradila: M. Kalebota; Potrebica, Hančević 2024: 11)
Map 2 Topographic map with the location of the site marked (red) (source: TK 1 : 25 000, Geoportal SGA; made by: M. Kalebota; Potrebica, Hančević 2024: 11)

se i samostan (Potrebica, Hančević 2024: 8–10), što je vjerojatno dovelo do nastanka toponima Koludrt (od latinskog *colitur*, koldur, redovnik) (karta 2). Današnja grobljanska crkva sv. Ivana, sagrađena 1893. godine, izgrađena je na mjestu ranije crkve koja se urušila zbog starosti (Gjivoje 1969; Lučić 1987; Baničević 1998: 28; Potrebica, Hančević 2024: 10).

Rezultati arheoloških istraživanja

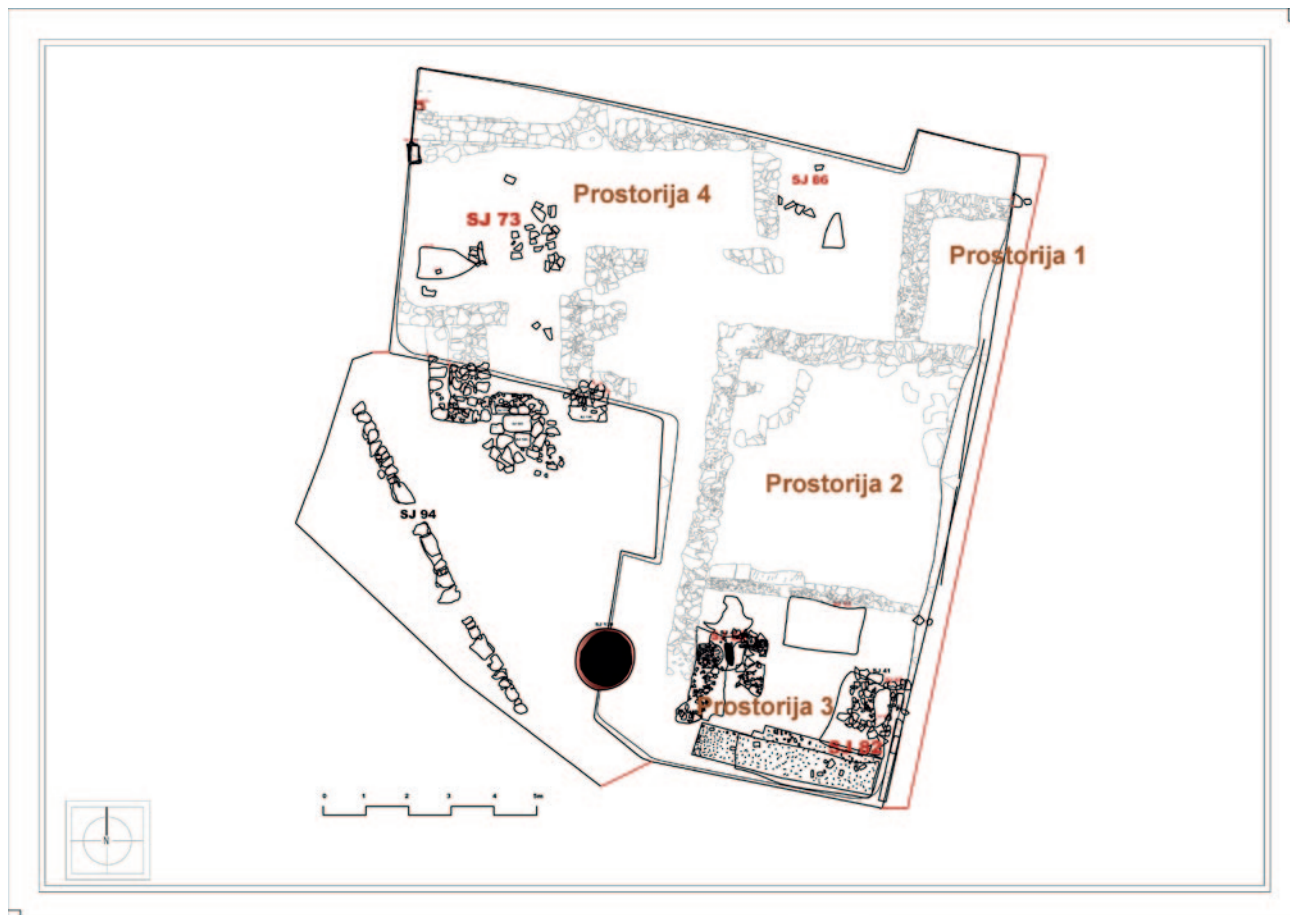
Prva istraživanja provedena 1999. godine na lokalitetu Sutivan započela su na parceli koja se smjestila uz sjeveroistočni kut groblja, dok je na jugu prolazila cesta Korčula – Lumbarda, a na zapadu se nalazio središnji ulaz u groblje. Već tijekom prve godine istraživanja bilo je jasno da se radi o arhitektonskim ostacima iz različitih povijesnih razdoblja. Otkriveni su ostaci većeg objekta s obzidanim ognjištem te nešto pokretnog materijala, koji je datiran od kasne antike (4. stoljeće) do razdoblja Bizanta (7. stoljeće) (Potrebica Hančević 2008a; 2008b).

Istraživanje je nastavljeno tek 2007. godine s ciljem da se uočeni objekt istraži do kraja i smjesti u prostorno-kronološki kontekst (sl. 3). Kratke istraživačke kampanje kroz tri sezone (2007., 2008. i 2010.), otkrile su bogatu i složenu arheološku baštinu (Potrebica Hančević 2008a; 2008b; Hančević 2011; 2012).

U istraženom području pronađeno je nekoliko objekata različite kvalitete gradnje – od suhozidnih do zidova izrađenih s vezivom i žbukom (sl. 4). Manji i slabije zidani objekti u zapadnom dijelu sonde

Sl. 3 Lokalitet Sutivan (snimila: S. Hančević; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Potrebica, Hančević 2024: 9)
Fig. 3 Sutivan site (photo by: S. Hančević; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Potrebica, Hančević 2024: 9)

Sl. 4 Nacrt istražene arhitekture s oznakama definiranih prostorija (izrada: Arheoplan d.o.o.; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Potrebica, Hančević 2024: 11)

Fig. 4 Layout of the excavated architecture indicating the defined rooms (made by: Arheoplan d.o.o.; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Potrebica, Hančević 2024: 11)

ukazuju na relativno kratkotrajnu uporabu, dok su građevine u istočnom dijelu sonde bile veće i čvrsto građene, s vjerojatno više prostorija te su pokazivale jasne tragove višestruke pregradnje i prilagodbe. Arhitektura je uglavnom sačuvana samo u razini temeljnih stopa, dok su pravi zidovi, građeni na tim temeljima, otkriveni samo na nekoliko mjesta. Loša sačuvanost je rezultat poljoprivredne obrade, budući da se na tom području nekada nalazio vinograd. Poremećeni gornji slojevi urušenja koji su prekrivali arhitekturu u istočnom dijelu istraživanog prostora, u kojem su pronađeni arheološki nalazi pomiješani s recentnim materijalom, upućuju na ovu pretpostavku. Slična situacija je i u južnom dijelu nalazišta, uz cestu Korčula – Lumbarda. Zbog ovih otežavajućih okolnosti, teško je donositi čvrste zaključke. Solidnije sačuvana arhitektura u istočnom dijelu nalazišta sastoji se od tri prostorije koje se protežu od sjevera prema jugu. Južni dio nalazišta je prekriven cestom, dok prostorije na istoku nisu mogle biti u cijelosti istražene jer se prostiru ispod ogradnog zida groblja. Najsjevernija prostorija, označena kao Prostorija 1, definirana je nakon uklanjanja urušenja koje se sastojalo od klesanaca, tegula, morta, te nekoliko ulomaka recentnog materijala (sl. 5). Ispod sloja urušenja, koji je prekrivao sve prostorije na istočnom

dijelu nalazišta, otkriven je sloj crvene pjeskovite zemlje. Ovaj sloj predstavlja posljednji sterilni sloj prije dosezanja žive stijene, u kojem je ukopana sva arhitektura na nalazištu, a na čijoj je površini pronađeno najviše pokretnih nalaza. Nalazi upućuju na to da su, na žalost, gornji dijelovi arhitekture iznad poda, uključujući vjerojatno i samu podnicu u ovim prostorijama, davno nestali. U zidovima Prostorije 1 prisutna je ugradnja kamenih ostataka iz prethodnih faza života, uključujući fragment tarionika i dovratnika. Uz unutrašnje lice zapadnog zida prostorije pronađen je veći broj željeznih čavala, kao i novac Konstantina I. (posthumno) (AE 4) koji je sekundarno poslužio kao privjesak (Bilić 2024: 51).

Čini se da je Prostorija 1 nadograđena na Prostoriju 2. Prostorija 2 predstavlja arhitektonski najzanimljiviji dio cijelog kompleksa i očigledno je ostatak većeg objekta (sl. 6). Na temelju vidljivih ostataka, mogu se prepoznati barem tri faze razvoja objekta.

Prva faza uključuje veću građevinu, koja, s obzirom na kvalitetu gradnje, može potjecati još iz ranijeg razdoblja rimske vladavine. Međutim, količina pratećih nalaza iz tog razdoblja je mala. Tragovi žbuke na unutarnjim zidovima prostorije sugeriraju da je žbuka nanosena u sloju debljine 2

Sl. 5 Ostaci prostorije 1 (snimila: S. Hančević; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Potrebica, Hančević 2024: 12)
 Fig. 5 Remains of room 1 (photo by: S. Hančević; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Potrebica, Hančević 2024: 12)

Sl. 6 Prostorija 2: a) s urušenjem; b) nakon uklanjanja urušenja (snimila: S. Hančević; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Potrebica, Hančević 2024: 13)
 Fig. 6 Room 2: a) with collapse; b) after removal of collapse (photo by: S. Hančević; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Potrebica, Hančević 2024: 13)

cm, bez posebnog zaglađivanja, što upućuje na to da je imala funkcionalnu, a ne dekorativnu svrhu.

Očuvane dimenzije objekta su 910 x 610 x 500 cm, a glavni zidovi su prosječno široki 60 cm. Očiti tragovi gorenja ukazuju na to da je prvotna građevina uništena u požaru. Prvoj fazi vjerojatno pripada i popločenje te podnica od žute gline, koja je vidljiva u nekim dijelovima prostorije.

U drugoj fazi, građevina je bila pregrađena zidom širine oko 30 cm. Ovaj zid, lošije sačuvan od glavnog zida prostorije 2, razlikuje se po širini i načinu zidanja. Izrađen je od finijih klesanaca, međusobno povezanih vapnenim mortom. Na zapadnoj strani zida nalazi se stepenica sastavljena od dvaju kamenih blokova. Istočni blok ima dimenzije 125 x 30 cm i visinu od 20 cm. S gornje strane, u sredini, izrazito je ugaćan, što upućuje na to da se tuda prolazilo. Ova karakteristika sugerira da je južnije morao biti prisutan prag koji nije sačuvan. Pojava stepenice također ukazuje na razliku u visini podova između sjevernog i južnog dijela prostorije 2.

Zapadni blok kamena ima dimenzije 100 x 35 cm i visinu od 13 cm. Na njemu su vidljivi tragovi vapnenog morta u dužini od 80 cm, što potvrđuje da je na njemu nekada stajao zid. U južnom dijelu sada pregrađene prostorije 2, ispod urušenja, primijetili smo nakupine gara. U jednoj od njih pronađeno je nekoliko ribljih

kostiju, među kojima se ističu dijelovi čeljusti orade (determinaciju je potvrdio dr. sc. Vladimir Onofri).

Odmah ispod opisanog pregradnog zida, zapadni zid prostorije 2 je probijen, stvarajući „prolaz“ kroz južni dio prostorije 2 prema istoku, čime je presječeno i popločenje u tom dijelu objekta. Moguće je da je u tom razdoblju podignuta najjužnija Prostorija 3, koja se na sjevernoj strani činila otvorenom prema ovom hodniku (sl. 7). Na zapadu se naslanjala na unutarnju stranu prvobitnog zida prostorije 2, dok je prema istoku i jugu bila ogradena tanjim zidom od priklesanog kamena.

Unutar Prostorije 3 pronađeno je vatrište ili pepelište izrađeno od kamenih ploča, koje su ograđivale debeli sloj pepela, koji se protezao i sjeverno od Prostorije 3. Kao i u ostalim prostorijama, iznad sloja pijeska pronađeni su brončani i željezni čavli te ulomci staklenih posuda.

Situacija je najsloženija u jugozapadnom kutu sonde A, gdje se čini da je prostorija 2 završavala u jednoj fazi. Na tom mjestu mogu se uočiti nekoliko dogradnji i pregradnji s vanjske i unutarnje strane zapadnog zida koji ograničava prostorije 2 i 3. Prilikom čišćenja tog kuta pronađena je brončana udica, koja, uz pronađene riblje kosti, otvara zanimljive interpretativne mogućnosti. U uskom prostoru između zapadnog zida i zida

Sl. 7 Prostorija 3 (snimila: S. Hančević; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Potrebica, Hančević 2024: 14)
 Fig. 7 Room 3 (photo by: S. Hančević; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Potrebica, Hančević 2024: 14)

dograđenog s njegove vanjske strane, gotovo paralelno uz njega, pronađen je veći ulomak kvalitetnog kamenog tarionika, smještenog u šutu.

Treća faza arhitekture za sada je jasno definirana samo kroz polukružno ograđeno ognjište otkriveno još 1999. godine u sjeverozapadnom kutu prostorije 2. Ognjište je vjerojatno ograđeno pločama iz uništenog popločenja, što je vrlo slično situaciji u prostoriji 3 i južnom dijelu prostorije 2. S obzirom na to da je u ognjištu pronađen Heraklijev Folis, možemo ga okvirno smjestiti u početak 7. stoljeća (Bilić 2024: 55).

Na razini podnice u prostoriji 2 otkriveno je pet jama. Tri od njih bile su ispunjene garom, u kojem je pronađen značajan broj grumenja rastaljene bronce, kao i nekoliko primjeraka brončanog lima i žice. Ove jame mogli bismo pripisati nekoj ranijoj, ali svakako sekundarnoj uporabi prostorije 2. Moguće je da su jame predstavljale konstrukcijske elemente koji su stradali u požaru koji je uništio prvobitni objekt.

Konačno, četvrtu fazu označava sloj šute debljine oko 20 cm, u kojem su vidljivi tragovi vapnenog morta. Ova faza označava konačno uništenje arhitekture.

S druge strane, na zapadnoj strani nalazišta situacija je bitno drukčija. Arhitektura je znatno lošije građena i sačuvana. Unatoč velikom broju zidova, jedino u sjeveroistočnom dijelu koji je i najbliži prostorijama 1 i 2, može se govoriti o prostoriji 4 (sl.

8). U pijesku na dnu ove prostorije pronađeni su ostaci dvije kasnoantičke amfore, dosta keramike te brončani čavao i brončani uteg. Od drugih nalaza treba spomenuti željezni dio mehanizma s klinovima koji je vjerojatno metalni dio drvenih vrata (Kalebota 2024: 28–29). To nas podsjeća da u arheološkim istraživanjima moramo uzeti u obzir i one arhitektonske elemente i nalaze koje ne vidimo jer su od propadljivih, ali samim time i lako dostupnih materijala poput drveta. Na to upućuju i tragovi okomitih drvenih greda čija su uporišta bila na živoj stijeni, a koji su uočeni uz sjeverni zid prostorije 4. Općenito, pokretni nalazi, a i izgled zapadnog dijela nalazišta uglavnom upućuju na gospodarsku komponentu sklopa. Brončane udice, ribarska alatka definirana kao „pušća” ili „zdrucavica” te olovni utezi za mreže dio su alata i predmeta vezanih uz ribarstvo, međutim, bilo je i naznaka prerade maslina i/ili grožđa (Kalebota 2024: 28). To se odnosi na fragment dijela postrojenja antičkog torkula i vjerojatno nedovršen mlinski kamen. Oba ta nalaza otkrivena su u sekundarnoj upotrebi, uklopljena u zid koji u smjeru sjeverozapad – jugoistok presijeca zapadni dio nalazišta južno od prostorije 4.

Pronađeni novac potvrđuje živu aktivnost na nalazištu Sutivan u 4. stoljeću. Čini se da je nakon toga taj prostor napušten ili u svakom slučaju slabije aktivan, a sljedeće razdoblje intenzivnije aktivnosti

Sl. 8 Prostorija 4 (snimila: S. Hančević; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Potrebica, Hančević 2024: 15)
Fig. 8 Room 4 (photo by: S. Hančević; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Potrebica, Hančević 2024: 1)

u objektima na tome mjestu može se datirati u početak 7. stoljeća kojem pripada i već spominjani bizantski folis cara Heraklija, prekovan na novcu cara Foke (Bilić 2024: 51). Takvu kronološku sliku u najvećoj mjeri potvrđuju i nalazi keramike, a može se uvjetno pratiti i na arhitekturi samog nalazišta.

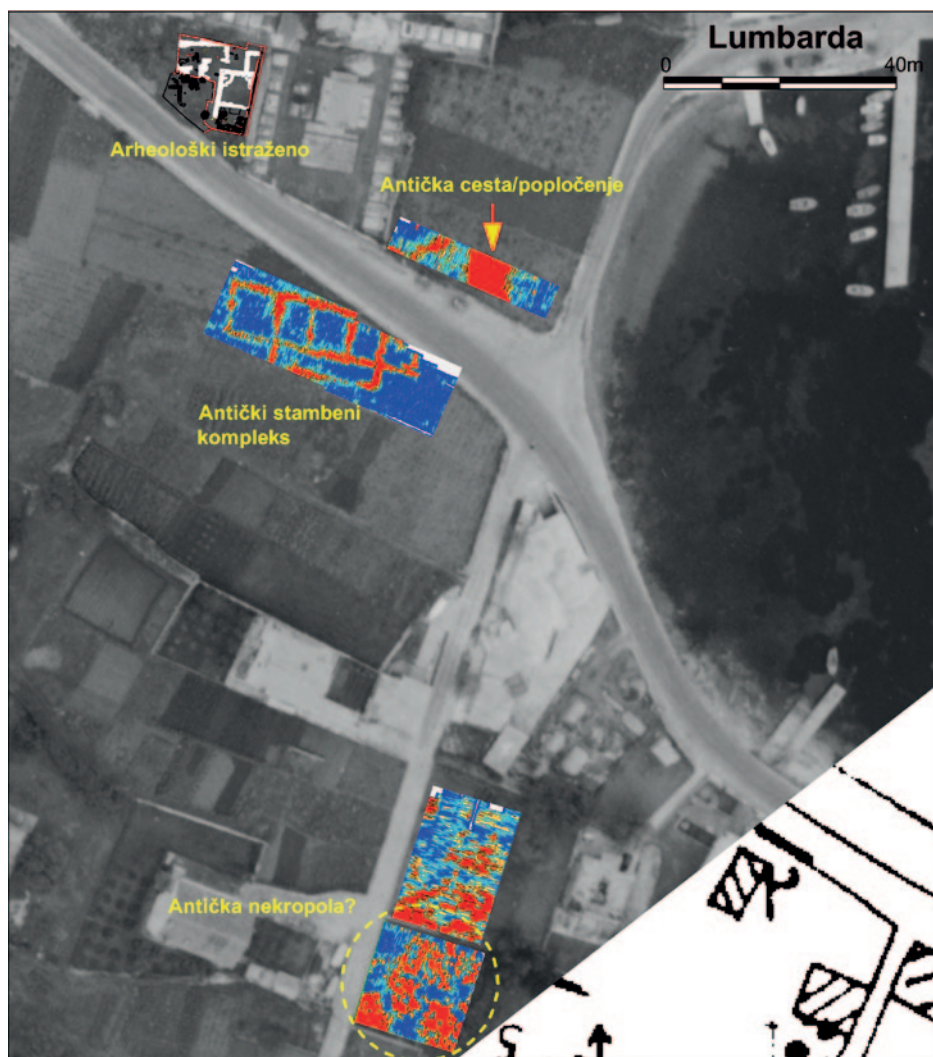
Preliminarno se može zaključiti kako rezultati istraživanja upućuju na postojanje kasnoantičkoga građevinskog sklopa na Sutivanu, bilo samostana ili naselja, s izraženom gospodarskom komponentom. Na to upućuju pokretni nalazi ali i neki arhitektonski ulomci otkriveni u sekundarnoj uporabi izvan prvobitnog konteksta poput ulomka manjeg kamenog stupa s profilacijom ili plosnate kružne baze stupa. Moguće je da su ti nalazi ostaci nekoga ranokršćanskog objekta koji se nalazio u blizini. Osim toga, jasno je da je u određenoj mjeri ovaj prostor bio korišten i u vrijeme Bizanta.

Osim navedenog, geofizička istraživanja koja smo proveli u suradnji s timom tvrtke Gearh iz Ljubljane na čelu s dr. sc. Brankom Mušičem govore nam da je nalazište Sutivan samo jedan maleni dio znatno većeg antičkog kompleksa koji se nalazio u ovom dijelu Lumbarde (sl. 9).

Keramički nalazi

Prema preliminarnim analizama, keramika pronađena na lokalitetu Lumbarda (Sutivan) datira od sredine 4. do 7. stoljeća (Ožanić Roguljić 2024: 33–48). Na lokalitetu su prisutne amfore poput Spatheion, Late Roman 1, Late Roman 2 (sl. 10), Late Roman 4 i Keay 62Q (Keay 1984; Peacock, Williams 1986; Bonifay 2004). Neki ulomci trbuha prema fakturama upućuju na prisutnost još nekih tipova, ali za sada nemamo dovoljno podataka kako bismo ih precizno identificirali (Ožanić Roguljić 2024: 35–35).

Stolna keramika uključuje nekoliko ulomaka afričke keramike Hayes 32/58, poznate kao African Red Slip ware, ARSW, ali prevladava tzv. Late Roman C / Phocaean Red Slip (LRC / PhRS) (Hayes 1972: 368–369; 2008: 83–88, Pl. 68–69). Glavna koncentracija ovog posuđa primjećuje se na egejskom području. Posude i ulomci ovog tipa pronađeni su i na području rimske provincije Dalmacije (Katić 1994: 202; 1999: 29–37; Topić 1999: 68–69; Mardešić, Šalov 2002: 114, 140; Jadrić 2007: 160; Ugarković, Konestra 2018: 84; Karadole, Borzić 2020: 55; Karadole, Grbić 2022: 151; Ožanić Roguljić 2024: 33–34). Oblici koji su najviše

Sl. 9 Geofizička istraživanja na predjelu Sutivan (izradio: B. Mušič, Gearh, Ljubljana; Potrebica, Hančević 2024: 16)

Fig. 9 Geophysical investigations in the Sutivan area (made by: B. Mušič, Gearh, Ljubljana; Potrebica, Hančević 2024: 16)

Sl. 10 Late Roman 2 amfora *in situ* (snimila: S. Hančević; arhiv Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu; Ožanić Roguljić 2024: 36)
 Fig. 10 Late Roman 2 amphora *in situ* (photo by: S. Hančević; archive of the Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb; Ožanić Roguljić 2024: 36)

prisutni su Hayes 10, Hayes 3 i Hayes 5, a ovom prilikom prikazujemo tri ulomka dna nedefiniranog oblika s pečatom utisnutim na dnu posude (sl. 11: 1–3). Dva pečata prikazuju križ, dok je kod trećeg sačuvana glava ptice. Križ s dvostrukim obrisom i četvrtasom hastom (Hayes 71d) datira se u kraj 5. i početak 6. stoljeća. Drugi pečat (Hayes 70a), koji predstavlja dvostruko narebreni grčki križ s privjescima,

datira se u treću četvrtinu 5. stoljeća. Ulomak s glavom ptice prema karakteristikama možemo datirati u isto vrijeme (Ožanić Roguljić 2024: 34).

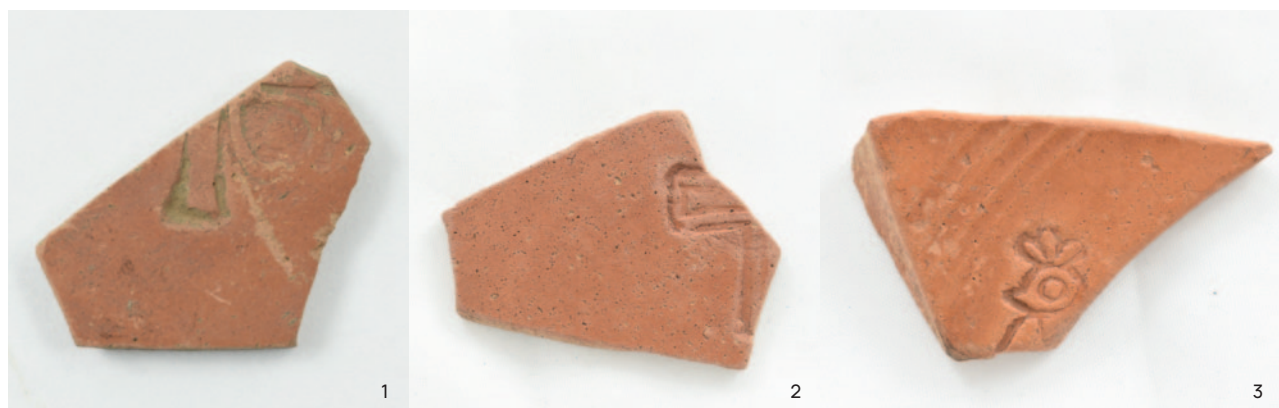
Kuhinjsko grubo posuđe pokazuje regionalne karakteristike pod utjecajem općeg trenda proizvodnje. Lonci i duboke zdjele od grube tkanine bili su kvalitetni i funkcionalni. Iako proučavanje grubih kuhinjskih posuda otežava nedostatak objavljenih nalaza iz rimske provincije Dalmacije, možemo zaključiti da su ove posude dio tipičnog repertoara iz razdoblja 4. do 6. stoljeća, s vidljivim utjecajima s egejskih teritorija i nekim regionalnim obilježjima (Ožanić Roguljić 2024).

Vrč tipa Crecchio

Iako su keramički nalazi još uvijek u fazi obrade, želimo iskoristiti priliku i posebno se osvrnuti na vrč tipa Crecchio, smatrajući da donosi nove uvide u razumijevanje trgovinskih i kulturnih veza tog vremena.

Na lokalitetu Lumbarda – Sutivan pronađen je ulomak vrča (sl. 12) (Sonda C, SJ 112; 2010. godine) žućkasto smeđe mekane, praškaste gline, s oslikanim crvenkasto smeđim linijama koje čine romboidnu mrežu, a ispod mreže se nalazi debela crna crta. Vrč stavljamo u grupu keramike tipa Creccio (Staffa, Pelegrini 1993; Staffa 1998; 2004; 2015). Kombinacija ukrasa bi mogla pripadati ukrasu A1 prema Staffa (1998). Prema tipologiji A. R. Staffa, moglo bi se raditi o vrču s jednom ručkom tipa Ia ili Ib, ili stolnoj posudi bez ručki (boci) tipa V (Staffa 1998: Fig. 10). Stratigrafska jedinica 112 je crni sloj s tragovima gorenja, komadićima vapna i drobljene keramike, koji je povezan s arhitekturom prostorije 4. Unutar prostorije pronađena je višestruka udica, datirana od kraja 6. do početka 7. stoljeća, što pruža podatke o korištenju prostorije u tom razdoblju (Kalebota 2024: 24–25).

Keramika tipa Crecchio, prema engleskom nazivu "Crecchio ware", dobila je ime prema lokalitetu gdje je prvi put objavljena, sugerirajući da je egipatska keramika mogla inspirirati keramičare u Abruzzu da

Sl. 11 1 Ulomak s pečatnim ukrasom GMK 2471; 2 ulomak s pečatnim ukrasom GMK 2494; 3 ulomak s pečatnim ukrasom GMK 2469 (Gradski muzej Korčula, Arheološka zbirka, uz dozvolu; snimila: M. Kalebota; Ožanić Roguljić 2024: 37)

Fig. 11 1 Fragment with stamped decoration GMK 2471; 2 fragment with stamped decoration GMK 2494; 3 fragment with stamped decoration GMK 2469 (Korčula Town Museum, Archaeological Collection, with permission; photo by: M. Kalebota; Ožanić Roguljić 2024: 37)

Sl. 12 Ulomak vrča GMK 2493 (Gradski muzej Korčula, Arheološka zbirka, uz dozvolu; snimila: M. Kalebota; Ožanić Roguljić 2024: 38)

Fig. 12 Jug fragment GMK 2493 (Korčula Town Museum, Archaeological Collection, with permission; photo by: M. Kalebota; Ožanić Roguljić 2024: 38)

obnove proizvodnju. Prema mišljenju A. Martina, keramika tipa Crecchio treba se sagledati u širem kontekstu bizantskog svijeta, a ne kao izoliran primjer egipatskog utjecaja na lokalnu proizvodnju (Staffa, Pelegrini 1993: 437–480; Staffa 1998: 437–480; Cegliá, Marchetta 2015: 659; Martin 2023: 238).

Ulomak iz Sutivana označava značajno proširenje geografske rasprostranjenosti ove vrste keramike koja se prvotno smatrala proizvodom za lokalno tržište središnje Italije (Busino 2017: 342). Slični ulomci oslikane keramike tipa Val Pescara pronađeni su na otoku Sv. Klement, na lokalitetu Soline (Ugarković, Konestra 2018: 84). Tip Val Pescara predstavlja drugu proizvodnju oslikane keramike koja je široko rasprostranjena između Pescara i doline Pescara. Riječ je o keramici koja je najviše predstavljena vrčevima i vrčićima (Staffa 2004: 210–211; Cirelli 2015: 14; Ugarković, Konestra 2018: 84).

Nalazi iz Lumbarde i s otoka Sv. Klementa predstavljaju prve potvrde prisutnosti keramike tipa Crecchio i Val Pescara u ovom dijelu Jadrana, što sugerira mogućnost daljnjih otkrića sličnih keramičkih posuda koje bi dodatno osvijetlile trgovačke i kulturne veze između srednje Italije i istočnog Jadrana.

Zaključak

Na temelju rezultata arheoloških istraživanja na lokalitetu Sutivan u Lumbardi može se zaključiti da je ovaj lokalitet pružio ključne podatke o razvoju naselja i života na istočnom dijelu otoka Korčule. Naselje otkriveno na Sutivanu bilo je intenzivno naseljeno od 4. do 7. stoljeća, a iako je njegovo antičko ime nepoznato, jasno je da je posjedovalo značajke centralnog naselja ovog dijela otoka.

Strateški geografski položaj u neposrednoj blizini glavnih pomorskih ruta istočnog Jadrana je obogaćuju uspješnu integraciju u trgovačke i kulturne tokove šireg mediteranskog područja.

Pronađeni arhitektonski ostaci, poput dijelova zidova, podova te struktura za pohranu i distribuciju robe, upućuju na postojanje kompleksnog naselja koje je imalo i gospodarsku i društvenu važnost. Prisutnost keramičkih nalaza, osobito tipa Crecchio, dokazuje trgovačke veze s područjima središnje Italije i šireg Jadranskog bazena. Ova keramika iz razdoblja 6. i 7. stoljeća osobito je značajna jer omogućuje praćenje prijelaznih razdoblja iz kasne antike u rani srednji vijek, tijekom kojih dolazi do transformacija u naseljima, ali i promjene demografskih struktura. Nalazi poput brončanih ribarskih udica i olovnih utega dodatno svjedoče o gospodarskim aktivnostima lokalnog stanovništva, pri čemu ribarstvo očigledno zauzima važnu ulogu.

Lokalitet Sutivan odlikuje se kontinuiranošću u kasnoj antici, što ga čini važnim arheološkim i povijesnim resursom za proučavanje tog razdoblja na Korčuli. Geofizička istraživanja otkrivaju da je lokalitet bio dio većeg antičkog kompleksa, čime se dodatno potvrđuje njegova važnost u regionalnim gospodarskim i društvenim mrežama. Riječ je o lokalitetu koji objedinjuje gospodarske, trgovačke, a vjerojatno i vjerske aktivnosti, odražavajući složene kulturne i ekonomske dinamike istočnog Jadrana.

Važno je istaknuti da nalazište bilježi tragove intenzivnih trgovačkih i pomorskih aktivnosti. Keramički nalazi dokazuju sudjelovanje lokaliteta u širim gospodarskim mrežama Jadrana i Mediterana, dok pokretni nalazi poput alata za ribarstvo svjedoče o svakodnevnim djelatnostima i ulozi prirodnih resursa u ekonomiji. Prisustvo predmeta vezanih za pomorsku trgovinu upućuje na to da je Sutivan bio važna točka na trgovačkim putovima između istočne obale Jadrana i Italije.

Daljnjom analizom pronađenih materijala i konteksta ovog lokaliteta očekuje se dodatno rasvjetljavanje pitanja lokalnih gospodarskih aktivnosti, kao i bolje razumijevanje transformacija koje su obilježile prijelaz iz kasne antike u srednji vijek. Prema dosadašnjim saznanjima, Sutivan je u kasnoj antici predstavljao središnje naselje istočnog dijela otoka, a ta je uloga u srednjem vijeku prenesena na grad Korčulu. Ipak, lokalitet Sutivan ostaje ključan za razumijevanje povijesnog razvitka istočnog dijela otoka Korčule i njegove uloge u regionalnim i širim mediteranskim kontekstima.

Napomena

Ovaj rad je nastao unutar aktivnosti projekta *Sinergija različitosti: arheologija krajolika i tehnološke tradicije u Kontinentalnoj i Jadranskoj Hrvatskoj* (SirAkt) koji se financira sredstvima Europske Unije – NextGeneration EU (NPOO), a provodi se u Institutu za arheologiju.

Literatura

Bibliography

- Alibranti, A.** 1886, Recenti scoperte a Lumbarda, *Bulletino di Archeologia e Storia Dalmata*, Vol. 7, 121–123.
- Baničević, B.** 1998, Župa Lumbarda na Korčuli, *Dubrave Hrid*, Vol. 19, 22–31.
- Busino, N.** 2017, Ceramica tardoantica e altomedievale e sua ricezione in contesti allogeni dell'Italia centro-meridionale, in: *Oriente e Occidente fra tarda antichità e medioevo: popoli e culture dalle steppe al Mediterraneo. Atti del Convegno Internazionale di Studi, 8–19 giugno 2015.*, Ebanista C., Rotili M. (eds.) *Fondazioni e rituali funerari delle aristocrazie germaniche nel contesto mediterraneo, Cimilita e Santa Maria Capua Vetere, 330–350*.
- Gjivoje, M.** 1969, *Otok Korčula*, vlastita naklada, Zagreb.
- Bilić, T.** 2024, Numizmatički nalazi, in: *Sutivan u prostoru i vremenu*, Kalebota M. (ed.), Gradski muzej Korčula, Korčula, 49–56.
- Bonifay, M.** 2004, *Études sur la céramique romaine tardive d'Afrique*, Archaeopress Publishing Ltd., Oxford.
- Borzić, I.** 2010, Značajke naseljenosti otoka Korčule u antičko doba, in: *Arheološka istraživanja na srednjem Jadranu*, Znanstveni skup, Vis, 13. – 16. listopada 2009., Ivčević S. (ed.), Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 26, Hrvatsko arheološko društvo, Arheološki muzej u Splitu, Zagreb, Split, 27–42.
- Ceglia, V., Marchetta, I.** 2015, Dinamica degli scambi tra la costa e l'entroterra molisano alla luce di vecchie e nuove acquisizioni (fine V - VII secolo), in: *Le forme della crisi. Produzioni ceramiche e commerci nell'Italia centrale tra Romani e Longobardi (III – VIII sec. d. C.)*, Cirelli E., Diosono F., Patterson H. (eds.), Ante Quem, Bologna, 647–662.
- Cirelli, E.** 2015, Dall'alba al tramonto. Il vassellame di uso comune a Ravenna e nel suo territorio tra la tarda Antichità e l'alto Medioevo (III–VIII sec.), in: *Le forme della crisi. Produzioni ceramiche e commerci nell'Italia centrale tra Romani e Longobardi (III – VIII sec. d. C.)*, Cirelli E., Diosono F., Patterson H. (eds.), Ante Quem, Bologna, 13–19.
- Fileš, M., Španiček, V.** 2022, Zaštitno istraživanje antičke vile u Velom polju kod Lumbarde na otoku Korčuli, in: *Hvarski arhipelag i arheologija dalmatinskih otoka: od dinamične prošlosti do kulturnog turizma*, Znanstveni skup, Hvar, 8. – 11. 10. 2019., Visković E., Ugarković M., Tončinić D. (eds.), Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 34, Hrvatsko arheološko društvo, Zagreb, 209–216.
- Hančević, S.** 2011, Lumbarda-Sutivan, *Hrvatski arheološki godišnjak*, Vol. 7 (2010), 759–760.
- Hančević, S.** 2012, Lumbarda-Sutivan, *Hrvatski arheološki godišnjak*, Vol. 8 (2011), 721–722.
- Hayes, J. W.** 1972, *Late Roman Pottery*, The British School at Rome, London.
- Hayes, J. W.** 2008, *Roman Pottery: Fine-Ware Imports*, Athenian Agora 32, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton.
- Jadrić, I.** 2007, Novi prilozi arheološkoj topografiji Dugopoljskoga kraja / New Contributions to the Archaeological Topography of the Dugopolje Region, *Archeologia Adriatica*, Vol. 1, 145–173.
- Kalebota, M.** 2024, Nošnja i domaćinstvo, in: *Sutivan u prostoru i vremenu*, Kalebota M. (ed.), Gradski muzej Korčula, Korčula, 23–32.
- Karadole, A., Borzić, I.** 2020, Keramički nalazi iz bizantske utvrde Gradina na otoku Žirju, / Ceramic Finds from the Byzantine Fort of Gradina on the Island of Žirje, *Archeologia Adriatica*, Vol. 14, 45–109.
- Karadole, A., Grbić, N.** 2022, Keramički nalazi i ostali pokretni arheološki materijal s lokaliteta Ošlje – Gradac / Pottery and Other Small Finds from the Site of Ošlje – Gradac, *Archeologia Adriatica*, Vol. 16, 143–201.
- Katić, M.** 1994, Keramika iz ranokršćanske crkve u Gatima, in: *Gata – Crkva Justinijanova doba*, Jeličić Radonić (ed.), Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Split, 200–209.
- Katić, M.** 1999, Kasnoantički grad na obali – primjer grada Hvara, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, Vol. 38, 19–49.
- Keay, S. J.** 1984, *Late Roman amphorae in the Western Mediterranean. A typological and economic study: the Catalan evidence*, British Archaeological Reports International Series, Oxford.
- Lučić, J.** 1987, Toponimija dubrovačkog područja do doseljenja Slavena, in: *Arheološka istraživanja u Dubrovniku i dubrovačkom području*, Znanstveni skup, Dubrovnik, 1. – 4. X. 1984., Rapanić Ž. (ed.), Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 12, Hrvatsko arheološko društvo, Zagreb 169–173.
- Martin, A.** 2023, Crechcio Ware: a special connection between Abruzzo and Egypt?, in: *TRADE: Transformations of Adriatic Europe (2nd–9th Centuries AD)*, Proceedings of the Conference in Zadar, 11th–13th February 2016, Borzić I., Cirelli E., Jelinčić Vučković K., Konestra A., Ožanić Roguljić I. (eds.), Archaeopress Publishing Ltd., 232–240.
- Mardešić, J., Šalov, T.** 2002, Keramički nalazi s istraživanja bazilike u Erešovima barama – Vid kod Metkovića, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, Vol. 94, 105–163.
- Novak, G.** 1954, Arheološka istraživanja na otocima Korčuli i Hvaru u 1951. i 1952. godini, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 59, 41–56.
- Ožanić Roguljić, I.** 2024, Običaji za stolom u kasnoj antici, Oblici i upotreba kuhinjskog posuda u kasnoj antici. Staklo, in: *Sutivan u prostoru i vremenu*, Kalebota M. (ed.), Gradski muzej Korčula, Korčula, 33–48.
- Parica, M.** 2021, *Prapovijesne maritimne konstrukcije Dalmacije i Kvarnera*, Sveučilište u Zadru, Zadar.
- Parica, M.** 2023, Potopljeno neolitičko nalazište na Solinama (Korčula), *In situ. Godišnjak odjela za arheologiju*, Vol 1, 110–114.
- Peacock, D. P. S., Williams, D. F.** 1986, *Amphorae and the Roman Economy*, Longman, London.
- Petrić, N.** 2004, Kultura Gudnja i primjeri importa u neolitiku Dalmacije, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 21, 197–207.
- Potrebica, H., Hančević, S.** 2008a, Rescue Excavations on the site Sutivan in Lumbarda, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva*, Vol. XL(3), 44–53.
- Potrebica, H., Hančević, S.** 2008b, Lumbarda – Sutivan, *Hrvatski arheološki godišnjak*, Vol. 4 (2007), 572–575.
- Potrebica, H., Hančević, S.** 2024, Povijest istraživanja, in: *Sutivan u prostoru i vremenu*, Kalebota M. (ed.), Gradski muzej Korčula, Korčula, 7–18.
- Potrebica, H., Vuković, M., Jovanović, J., Fileš, M., Španiček, V.** 2022, Helenistička cisterna na Koludrtu u Lumbardi, in: *Hvarski arhipelag i arheologija dalmatinskih otoka: od dinamične prošlosti do kulturnog turizma*, Znanstveni skup, Hvar, 8. – 11. 10. 2019., Visković E., Ugarković M., Tončinić D. (eds.), Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 34, Hrvatsko arheološko društvo, Zagreb, 108–121.
- Radić, F.** 1887, Ostaci rimske naselbine u selu Lumbardi na otoku Korčuli, *Starinar*, Vol. 4, 10–24.
- Radić, D.** 2001, Topografija otoka Korčule, in: *Arheološka istraživanja na području otoka Korčule i Lastova*, Znanstveni skup, Vela Luka, Korčula, 18.–20. travnja 1991., Čečuk B. (ed.), Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 20, Hrvatsko arheološko društvo, Zagreb, 37–42.
- Rendić-Miočević, D.** 1970, Nekoliko novih ulomaka grčkog natpisa iz Lumbarde, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. ser. Vol. IV, 31–44.
- Staffa, A. R.** 1998, Le produzioni ceramiche in Abruzzo fra fine Ve VII secolo, in: *Atti del Colloquio in onore di John Hayes. Ceramica in Italia: VI–VII secolo, Roma 1995*, *Atti del Colloquio in onore di John Hayes. Ceramica in Italia: VI–VII secolo, Roma 1995*, Sagui L. (ed.), All'Insegna del Giglio, Firenze, 437–480.
- Staffa, A. R.** 2004, Le produzioni ceramiche in Abruzzo nell'altomedioevo, in: *La ceramica altomedievale in Italia*, Atti del V Congresso di Archeologia Medievale, 26–27 Novembre 2011, Pattitucci Uggeri S. (ed.), All'Insegna del Giglio, Firenze, 205–234.
- Staffa, A. R.** 2015, Considerazioni su produzioni ceramiche e commerci nell'Abruzzo Adriatico fra VI e VIII secolo, in: *Le forme della crisi. Produzioni ceramiche e commerci nell'Italia centrale tra Romani e Longobardi (III – VIII sec. d. C.)*, Cirelli E., Diosono F., Patterson H. (eds.), Ante Quem, Bologna, 593–616.
- Staffa, A. R., Pellegrini, W.** (eds.) 1993, *Dall'Egitto copto all'Abruzzo bizantino: i bizantini in Abruzzo (secc. VI–VII)*, Castello ducale di Crechcio, Soprintendenza Archeologica dell'Abruzzo, Crechcio.
- Topić, M.** 1999, Keramika, in: *Ad basilicas pictas*, Oreb F., Rismondo T., Topić M. (eds.), Konzervatorski ured u Splitu, Split, 66–94.
- Ugarković, M., Konestra, A.** 2018, Hellenistic and Roman fine-ware from Soline bay on St. Clement Island near Hvar, in: *Praetoria longe lateque lucentia. Zbornik radova posvećen Vladi Begović povodom 65. obljetnice života*, Ugarković M., Tonc, A. (eds.), Zbornik Instituta za arheologiju 8, Institut za arheologiju, Zagreb, 71–107.
- Zaninović, M.** 1968, Neki primjeri smještaja antičkih gospodarskih zgrada, *Arheološki radovi i rasprave*, Vol. 4–5, 360–361.
- Geoportal DGU** – Geoportal, Državna geodetska uprava / State Geodetic Administration, <https://geoportal.dgu.hr/> (pristupljeno 01. 09. 2024.)
- Google Earth** – <https://earth.google.com> (pristupljeno 01. 09. 2024.)

Summary

The town of Lumbarda on the island of Korčula is renowned in archaeology for the discovery of the “Lumbarda Psephisma”, found in a cistern on the Koludrt peninsula. The psephisma holds significant historical and cultural importance, often overshadowing other archaeological finds in the region. Nevertheless, various other archaeological discoveries provide valuable insights into the settlement processes in this part of the island of Korčula.

One notable area within Lumbarda is Sutivan, located near the modern cemetery. Its name is derived from “Sveti Ivan” (Saint John). This area is significant for understanding the historical development of Lumbarda. The archaeological findings in Sutivan offer further insights into the settlement patterns in the region.

The name *Sutivan* refers to the area of today's Lumbarda cemetery and historically encompassed the area south of the Lumbarda – Korčula road, locally known as “Old Sutivan”. F. Radić documented numerous finds during agricultural and construction activities in Sutivan, including inhumation and cremation graves, ceramics, glass, and coins. These finds suggest that the ancient cemetery had already suffered significant damage by that time (Radić 1887: 10–12).

In addition to the graves, F. Radić mentions remnants of walls and a large pavement, beneath which there were reportedly chambers (Radić 1887: 10–19). Andrija Alibranti also wrote about ancient remains in Sutivan (Alibranti 1886: 121–123). The archaeological site is named after the Church of St. Ivan (*Sveti Ivan*), which was already described as being in ruins in Lumbarda as early as 1388. According to the Korčula historian Paulini, a monastery once stood adjacent to this old church (Potrebica Hančević 2024: 8–10), likely contributing to the origin of the name *Koludrt* (from the Latin *colitur*; *koldur* monk; Fig. 4). The present cemetery church of St. Ivan, built in 1893, stands on the site of an earlier church that had collapsed due to age (Gjivoje 1969; Lučić 1987; Baničević 1998: 28; Potrebica Hančević 2024: 10).

The first excavations at the Sutivan site began in 1999 as part of an initiative by the Lumbarda municipality, led by then-mayor Nedeljko Lipanović. The team was headed by Dr. Miroslav Katić, with team members including Prof. Dr. Hrvoje Potrebica, archaeologist Sanda Hančević, Prof. Dr. Bruna Kuntić-Makvić, and Dr. Marko Dizdar. During a preliminary survey, which involved small probes at three locations and an analysis of available archaeological data, the team focused on the Koludrt area. The only parcel with clear property rights for investigation was located at Sutivan, on the southern side of Koludrt near the boundary of the modern cemetery. As a result, the first excavation took place at this location.

After a long pause, further excavations were conducted between 2007 and 2011 under the direction of Hrvoje Potrebica and Sanda Hančević, organized

by the Center for Prehistoric Research. The ceramic material is currently being studied by Dr. Ivana Ožanić Roguljić and Sanda Hančević. During this work, special attention was given to the discovery of a Crecchio-type jug. Although rare, these ceramic pieces are essential for understanding the trade and cultural connections of the time.

The site yielded architectural remains from the Late Antique period (4th century) to the Byzantine era (7th century).

Room 1 was defined after clearing the collapse debris, which consisted of stone blocks, roof tiles, mortar, and some fragments of modern materials. Beneath this collapse layer, which covers all the rooms in the eastern part of the site, a layer of red sandy soil was found. This layer represents the last sterile deposit before reaching the bedrock, into which all the site's architecture was cut. Most of the finds were discovered on the surface of this bedrock. Unfortunately, the upper parts of the architecture, including possibly the flooring, have long since disappeared. The walls of Room 1 also show the reuse of stone fragments from earlier phases, including a fragment of a grinder and a doorjamb. Near the west wall of the room, numerous iron nails were discovered, along with a posthumous coin of Constantine I (AE 4), which had been repurposed as a pendant.

Room 2, clearly the remnant of a larger structure, is the most architecturally significant part of the entire complex. At least three construction phases can be identified. The first phase likely dates to the earlier Roman period, based on the quality of the construction, although few finds from this period have been recovered. Traces of plaster on the interior walls suggest that it was applied in a functional, rather than decorative, manner. The preserved dimensions of the building are 9.10 x 6.10 x 5 m, with the main walls approximately 60 cm wide. Evident traces of burning indicate that the initial structure was destroyed by fire. The first phase probably also includes the paving and a yellow clay floor, still visible in some parts of the room.

In the second phase, the building was divided by a wall about 30 cm thick, built of smaller stones bound with lime mortar. A step, formed of two stone blocks, was found along the western side of this wall, indicating a difference in floor levels between the northern and southern parts of the room. The third construction phase is defined by a semicircular hearth, built with slabs from the destroyed paving.

Room 3, probably added in the later phases of the site's development, was built south of Room 2, with its northern side likely open to the hallway. The west side of Room 3 abuts the inner side of the original wall of Room 2, while the east and south sides were enclosed by a thinner wall of roughly dressed stone. Inside Room 3, a fireplace or ash pit made of stone slabs was discovered, containing a thick layer of ash extending northward from the room. Several bronze

and iron nails and fragments of glass vessels were also found.

Located in the northwestern part of the excavation area, Room 4 was more poorly constructed than Rooms 1 and 2. The lower layers of sand within Room 4 contained two Late Antique amphorae, a significant quantity of ceramics, a bronze nail, and a bronze weight. The remains of an iron mechanism, likely from a wooden door, suggest that this room served a utilitarian purpose. Wooden beams supported by bedrock were observed along the northern wall of the room, and the finds in this area suggest that this part of the site was primarily used for economic activities, such as fishing and possibly olive or grape processing.

Geophysical investigations at the Sutivan site were conducted in collaboration with a team from the company *Gearth* in Ljubljana, led by Dr. Branko Mušič. These investigations revealed that the Sutivan site represents only a small part of a much larger ancient complex in this area of Lumbarda. This discovery confirms that Lumbarda, as we know it today, took shape during the turbulent times of Late Antiquity, when the invasions of barbarian tribes and the blockade of overland routes revitalized maritime routes through the Adriatic.

Likely serving as one of the ports along this route, Lumbarda experienced intense activity from the 4th to the 7th centuries. Throughout antiquity, Lumbarda remained the central settlement of the eastern part of the island, a role it held until the Middle Ages when the town of Korčula rose to prominence.

Preliminary analyses indicate that the pottery discovered at the Lumbarda-Sutivan site dates from the mid-4th to the 7th century (Ožanić Roguljić 2024: 33–48). The site yielded amphorae such as *Spathaion*, *Late Roman 1*, *Late Roman 2*, *Late Roman 4*, and *Keay 62Q*. Some fragments suggest the presence of other types, but not enough data is available for precise identification.

Tableware includes several fragments of African Late Roman Slipped Ware, but the dominant type is Phocaeen Red Slip Ware, also known as *Late Roman C*. The repertoire of Phocaeen pottery consists mainly of plates and bowls. It was primarily concentrated in the Aegean region, with workshops in Athens, Thessaloniki, and Constantinople, where it achieved near-monopoly status from the mid-5th to mid-6th century. Phocaeen pottery has also been found in Roman Dalmatia, including several key types (Hayes 10, Hayes 3, Hayes 5, Hayes 32/58), which were predominant at Sutivan.

Three fragments featuring stamps on the bases, a characteristic of Phocaeen workshops, were also found. Two stamps depict crosses, while the third features a bird's head. The cross with double outlines and a square shaft (Hayes 71d) dates to the late 5th and early 6th centuries, while the second cross (Hayes 70a) is ribbed and dates to the third quarter of the 5th century. The bird's head stamp is likely contemporary with these.

The kitchenware exhibits regional characteristics influenced by broader production trends. Pots

and deep bowls made of coarse fabric were functional and durable. While the study of kitchen pottery in Roman Dalmatia is hampered by a lack of published finds, these vessels are part of a typical repertoire from the 4th to 6th centuries, showing influences from the Aegean region alongside some local features.

A particularly significant find is a *Crecchio-type* jug, which sheds new light on the trade and cultural connections of the period. Named after the locality where it was first identified, Crecchio ware is a type of painted pottery characterized by geometric decorations such as rhomboid grids, horizontal and curved lines, and zigzag motifs, sometimes combined with dots and circles.

A fragment of a Crecchio-type jug was discovered at the Sutivan site (Trench C, SJ 112; 2010). The preserved fragment, made of soft, powdery yellowish-brown clay, is painted with reddish-brown lines forming a rhomboid grid with a thick black line beneath. This decoration may correspond to *A1 decoration* as described by Staffa (1998). The jug fragment expands the known distribution of this pottery, which was initially thought to be produced solely for local markets in central Italy. Painted ceramics of the *Val Pescara* type have been found on the island of Sv. Klement, documenting trade connections between Italy and the eastern Adriatic.

Acknowledgement

This paper was developed as part of the activities within *Synergy of Diversity: Archaeology of Landscape and Technological Traditions in Continental and Adriatic Croatia* (SirAkt) project, funded by the European Union – NextGeneration EU (NPOO) and conducted at the Institute of Archaeology.